

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. -2020. -№ 1(1).
ISSN: 2181-1342 (Online)
<https://scienceproblems.uz>

Юридик фанлар

**ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК ХИЗМАТИ ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ**

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич
юридик фанлар доктори, доцент

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОЙ ОСНОВЫ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ**

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич
доктор юридических наук, доцент

**ISSUES OF IMPROVING THE LEGAL FRAMEWORK OF THE CIVIL
SERVICE**

Khayitov Khushvakt Saparbayevich
Doctor of science in law, associate professor, e-mail: nasaf70@mail.ru

Иқтибос келтириш учун / For citation / Для цитирования:

Хайитов Х.С. Давлат фуқаролик хизмати хуқуқий асосларини такомиллаштириш масалалари // Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. – 2020. – № 1(1). – Б. 138–148. <https://doi.org/10.47390/A1342112020N16>

Аннотация. Мақолада давлат хизмати мазмуни, унинг назарий-хуқуқий асослари, давлат фуқаролик хизмати принциплари, давлат фуқаролик хизматида қонунийликни таъминлаш ва коррупцияга қарши курашни такомиллаштириш масалалари таҳлил этилган. Шунингдек, давлат фуқаролик хизматида оид қонунчилик ҳужжатларни такомиллаштиришга қаратилган таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: давлат фуқаролик хизмати, давлат фуқаролик хизматчиси, мансабдор шахс, принцип, қонунийлик, одоб-ахлоқ, жавобгарлик, коррупция, манфаатлар тўқнашуви.

Аннотация. В статье анализируется суть государственной службы, ее теоретико-правовые основы, принципы государственной гражданской службы, вопросы обеспечения законности на государственной гражданской службе и вопросы совершенствования антикоррупционной политики. Также были разработаны предложения и рекомендации по

совершенствованию законодательных актов, регламентирующих государственную гражданскую службу.

Ключевые слова: государственная гражданская служба, государственный гражданский служащий, должностное лицо, принцип, законность, этика, ответственность, коррупция, конфликт интересов.

Abstract. In this article the analyzes of the essence of the civil service, its theoretical and legal foundations, the principles of the civil service, issues of ensuring the rule of law in the civil service and issues of improving anti-corruption policy was made. Also, proposals and recommendations were developed for improving the legislative acts that regulates the state civil service.

Key words: civil service, civil servant, government official, principle, legality, ethics, responsibility, corruption, conflict of interest.

DOI: 10.47390/A1342112020N16

Мамлакатимизда “давлат фуқаролик хизмати” тушунчаси расман ҳуқуқий ҳужжатларда қўлланила бошланганлигига кўп вақт бўлмаган бўлса-да, унинг ташкилий ва қонунчилик асосларини янада ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Чунки, мамлакатимизнинг яқин ва узоқ истиқболга мўлжалланган ривожланиш стратегиясида давлат хизматини комплекс ривожлантириш асосий вазифалардан бири сифатида белгиланган. Бинобарин, “Замонавий сиёсий ва ҳуқуқий шароитларга мос келадиган давлат бошқарувининг самарали механизмини яратиш муаммосини ҳал қилишда энг муҳим омил бу давлат хизматини ислоҳ қилишдир” [1; – С. 5.].

Давлат фуқаролик хизмати ҳуқуқий муносабат сифатида кўпроқ қайси ҳуқуқ соҳаси билан тартибга солиниши бўйича ҳуқуқшунос олимлар ўртасида кўплаб мунозаралар мавжуд. Бунга сабаб сифатида ушбу муносабатда ҳам оммавий ҳам меҳнат ҳуқуқи нормалари мавжудлигини қайд этиш жоиз. Шу боис, айрим мутахассислар давлат хизматини маъмурий (оммавий) ҳуқуқ билан тартибга солинишини таъкидласа, айрим мутахассислар унинг меҳнат қонунчилиги билан тартибга солинишини мақбуллигини таъкидлайдилар.

Қайд этиш ўринлики, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 18-моддасида айрим тоифадаги ходимлар меҳнатини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишнинг хусусиятлари белгиланган. Унга кўра, давлат хизматчилари ҳам айрим тоифадаги ходимлар қаторига киритилган ҳамда уларнинг меҳнатини тартибга солиш хусусиятлари қонун билан белгиланади дейилган. Шундан англашиладики, давлат фуқаролик хизматчиларининг фаолияти меҳнат ҳуқуқи нормалари билан тартибга солинмайди. Бироқ, мазкур модданинг иккинчи қисмида айрим тоифадаги ходимлар меҳнатини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишнинг белгиланадиган хусусиятлари Меҳнат кодексига назарда тутилган

меҳнат ҳуқуқлари ва кафолатларининг даражасини пасайтириши мумкин эмас дейилган. Мазкур қоида давлат фуқаролик хизматчиларнинг меҳнати ҳам миллий ва халқаро даражадаги меҳнат стандартлари билан белгиланишини кўрсатади.

Шу ўринда айрим МДХ давлатларининг давлат хизматчиларига нисбатан меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларида ҳам маъмурий ва меҳнат қонунчилги амал қилишини қайд этиш ўринлидир. Масалан, Россия Федерациясининг Меҳнат кодекси айрим давлат хизматчиларини меҳнатини тартибга солиш хусусиятларини ўрнатиб қўйган. Буларга хорижда фаолият олиб боровчи дипломатик ваколатхоналар ва консуллик муассасалари, шунингдек давлат муассасалари ва ижро ҳокимияти органлари ваколатхоналарига ишга юборилган шахслар, Қуролли кучлар ва ҳарбий хизмат ўрнига фуқаролик хизматини ўтовчи шахслар киритилган [2; – С. 272.]. Худди шундай қоидаларни Қирғизистон Республикаси Меҳнат кодексига ҳам кўриш мумкин [3;].

Тожикистон Республикасининг 2016 йил 23 июлда янги таҳрирда қабул қилинган Меҳнат кодексининг 3-бўлими “Айрим тоифадаги ходимлар меҳнатини тартибга солишнинг хусусиятлари”га бағишланган. Мазкур бўлимнинг 28-бобида Тожикистон Республикаси Олий Мажлиси Намояндагон мажлиси депутатлари, судьялар, давлат хизматчилари, ҳарбий хизматчилар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимлари, дипломатлар, шунингдек, давлат ва нодавлат ташкилотларининг бошқа ходимлари меҳнатини тартибга солиш хусусиятлари белгиланган. Хусусан, Тожикистон Меҳнат кодексининг 286, 287, 288-моддаларида юқорида номлари келтирилган ходимларнинг меҳнати мазкур Кодекс ва хизматга кириш тартиби ва унинг махсус шартлари, хизматни ўташ ва ундан бўшаш тартиби, меҳнатнинг махсус шарт-шароитлари, меҳнатга ҳақ тўлаш шартлари, таътиллар, шунингдек қўшимча имтиёзлар, кафолатлар ва чекловларни ўрнатовчи Тожикистон Республикасининг бошқа норматив ҳужжатлари билан тартибга солиниши мустаҳкамланган [4; 359-с.].

Қозоғистон Республикасининг 2015 йил 23 ноябрда (янги таҳрирда) қабул қилинган Меҳнат кодексининг “Айрим тоифадаги ходимлар меҳнатини тартибга солишнинг хусусиятлари” деб номланувчи 12-бобида фуқаролик хизмати (139-модда); давлат хизматчилари, Парламент ва Маслиҳат депутатлари, Қозоғистон Республикаси судьялари (143-модда); ҳарбий хизматда турган шахслар, махсус давлат, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, давлат фельдъегерлик хизмати ходимлари (144-модда) меҳнатини тартибга солиш ушбу хизматлар ҳақидаги қонунларда белгиланган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда мазкур кодекс билан тартибга солиниши мустаҳкамланган [5; – С. 66-71.].

Ушбу давлатлар меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари давлат хизматчиларини айрим тоифадаги ходимлар тоифасига киритади ҳамда улар меҳнатини тартибга солишга нисбатан ушбу хизматлар ҳақидаги қонунларда белгиланган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда меҳнат қонунчилиги татбиқ этилишини билдиради. Таъкидлаш лозимки, мазкур давлатларда давлат хизмати ва давлат хизматчилари мақомини белгилашга қаратилган бир қатор махсус қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилган.

Бундан ташқари бу соҳада ўзига хос тажриба шакллантирган давлатлар ҳам бор. Хусусан, Грузиянинг 2006 йилдаги Меҳнат кодексининг ўзига хос жиҳати шундан иборатки, ушбу кодекс фақат хусусий сектор учун амал қилган [6]. Давлат ташкилотларидаги меҳнат муносабатлари эса бошқа алоҳида қонун билан тартибга солинган.

Ҳуқуқшунос Ш.Исмоиловнинг фикрича, “Меҳнат кодексининг фақат хусусий секторда амал қилиши бюджет ташкилотлари, давлат улуши бўлган ташкилотлар, давлат ташкилотлари учун кўп сонли ва катта ҳажмдаги алоҳида қонун ҳужжатларини қабул қилишини талаб қилади. Кўп сонли ҳужжатларда мутаносибликни таъминлаш мураккаб вазифага айланади. Шу нуқтаи назардан ҳам давлат, ҳам хусусий сектор учун унификация қилинган умумий қоидалар бир-биридан ажратилишига олиб келиб, бу ҳуқуқий тартибга солиш жиҳатидан самарали бўлмаслиги мумкин” [7; – Б. 34.]. Бизнингча Ш.Исмоиловнинг фикри бироз мунозарали. Чунки, давлат хизматига оид махсус қонунчиликда давлат хизматчиларнинг меҳнатини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари акс эттирилади. Шунингдек, махсус қонун қамраб олмаган меҳнат муносабатлари меҳнат қонунчилигига ҳавола этилиши орқали улар ўртасида узвийликни таъминлаш мумкин.

Мамлакатимизда давлат-хизмат муносабатларининг ягона қонун билан тартибга солинмаганлиги, ушбу муносабатларда кўплаб чалкашлик ва тушунмовчиликларни юзага келтирмоқда. Масалан, айрим ижро этувчи ҳокимият органларига юклатилган вазифаларнинг декларатив хусусиятга эгаллиги, уларни амалга оширишнинг ташкилий-ҳуқуқий механизмлари етарли эмаслиги, вазифаларнинг такрорланиши ва давлат томонидан ортикча тартибга солиш ҳолатларининг мавжудлиги меҳнатни самарали ташкил этишга ҳам салбий таъсир кўрсатмоқда [8:]. Шу боис, давлат хизмати ҳақидаги қонунчиликда меҳнатни ташкил этиш ва тартибга солиш бўйича аниқ чегарани белгилаш лозим.

Умуман олганда, давлат фуқаролик хизмати давлат фуқаролик хизматчиларнинг профессионал (касбий) фаолияти бўлиб, у бир нечта ҳуқуқ соҳалари билан тартибга солинади. Яъни, давлат хизматчиси фаолияти

конституциявий, маъмурий, молиявий, меҳнат ва бошқа соҳавий қонунчилик ҳужжатлари билан ҳам ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солинади. Давлат фуқаролик хизматчиси ва давлат органи ўртасидаги хизмат-шартномавий муносабатлари давлат хизмат муносабатларининг алоҳида қисми ҳисобланиб, у хизмат шартномаси асосида вужудга келади ва ушбу муносабатлар бир вақтнинг ўзида маъмурий, меҳнат ҳамда халқаро меҳнат ҳуқуқи нормалари билан тартибга солинади.

Мутахассис Ш.Исмоиловнинг фикрича, “Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси ва меҳнат тўғрисидаги бошқа қонун ҳужжатлари давлат хизматчилари меҳнاتини тартибга солишга нисбатан қўлланилади. Демак, давлат хизматчиларининг меҳнатини тартибга солишга нисбатан фақат маъмурий қонун ҳужжатлари татбиқ этилмайди. Бунинг яна бир асосий сабаби маъмурий қонун ҳужжатлари тартибга солинадиган меҳнат муносабатларининг барчасини қамраб олиш имконига эга эмас” [9; – Б. 36.]. Мазкур фикрни қўллаб-қувватлаган ҳолда давлат хизматчилари фаолиятини меҳнат қонунчилиги асосида тартибга солишнинг муҳим эканлигини қайд этиш ўринлидир.

Давлат фуқаролик хизмати ҳуқуқий институт сифатида ўзаро боғлиқ бўлган бир турдаги ижтимоий муносабатлар, яъни давлат фуқаролик хизматини тартибга солувчи ҳуқуқий нормалар йиғиндисидир. Давлат фуқаролик хизматининг тартибга солувчи ҳуқуқий нормалар қонунлар ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатларда ўз ўрнини топган. Асосан, ушбу меъёрларни уларнинг манбасига қараб конституциявий, қонуний ва қонун ости меъёрларига ажратиш мумкин.

Конституция давлат ҳокимиятини шакллантириш ва амалга ошириш муносабатларини тартибга солиши туфайли давлат фуқаролик хизматини ҳуқуқий тартибга солишда муҳим ўрин эгаллайди [10; – С. 19.]. Конституция нормалари умумий ваколат берувчи нормалар сифатида қаралади [11; - С. 72.]. Академик С.С.Алексеев умумий ваколат берувчи нормаларни ҳуқуқ принципларига тенглаштириб, ижтимоий ҳаётдан фаол импульслар, сигналларни қабул қилиб, сўнгра уларни умумий тартибга солиш асослари сифатида ҳуқуққа татбиқ этиш ва шу орқали ижтимоий муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш характери ва йўналишларини аниқловчи “узатиш механизми”, фаол марказ сифатида таърифлайди [12; – С. 238.].

Ушбу фикрга қўшилган ҳолда Конституциянинг кўплаб норма ва принциплари давлат хизматини ташкил этишнинг устувор принциплари ҳисобланади. Чинончи, давлат фуқаролик хизматининг конституциявий-ҳуқуқий принциплари гуруҳига давлатнинг асосий қонун ҳужжатида мустаҳкамланган ҳамда давлат фуқаролик хизматининг мақсади, асосий

вазифалари, функциялари ва объектив қонуниятларини ифодаладиган қоидалар киритилган [13; – Б. 20.]. Конституциявий-ҳуқуқий принциплар қуйидагилардир:

а) қонунийлик; б) давлат фуқаролик хизматиға киришда фуқароларға тенг имкониятларнинг яратиб берилиши; в) давлат бошқарувида фуқароларнинг иштироқи; г) давлат фуқаролик хизмати ҳокимият тизимининг бўлиниши асосида амалга оширилиши.

Мутахассис А.В. Гусев қайд этганидек, “Давлат хизматини ҳар томонлама, тармоқлараро тушунишдан келиб чиқадиган бўлсак, давлат органларида давлат лавозимларини эгаллаб турган шахсларнинг профессионал хизмат (меҳнат) фаолияти орқали давлатнинг вазифалари ва функцияларини амалга оширишга қаратилган фаолият эканлигини тушуниш мақсадга мувофиқдир” [14; – С. 7-8.]. Яна бир мутахассис Л. А. Чиканованинг фикрича, “Давлат хизматчисининг профессионал хизмат фаолияти - бу маълум бир давлат органида эгаллаган лавозимиға мувофиқ вазифаларни бажариш фаолияти” [15; – С. 8.] ҳисобланади. Муаллифлар жамоаси томонидан чоп этилган рисода белгиланишича “Давлат хизмати – бу қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда давлат лавозимида давлат хизматини амалга ошираётган хизматчиларнинг ташкилий-ҳуқуқий жиҳатдан давлат вазифа ва функцияларини амалга оширишга қаратилган профессионал фаолиятидир” [16; – Б. 19.]. Шундан маълум бўладики, ушбу фаолият оммавий-ҳуқуқий характер касб этади.

Таъкидлаш лозимки, давлат хизматиға фуқароларнинг ёлланиши ёки мансабларни эгаллаши бир қатор аниқ механизмлар орқали амалга ошади. Бунинг учун фуқаролар муайян ҳуқуқий, ташкилий талабларға жавоб бериши, ўзига юклатилган хизмат масъулиятини бажариш лаёқатиға эга бўлиши лозим. Бугунги кунда кўпгина мамлакатларда давлат хизматиға кириш учун бир қанча талаблар белгиланган бўлиб, улар мазмунан ўзаро ўхшашдир. Яъни, бунга кўра шахс тегишли мамлакатнинг фуқароси бўлиши, ўн саккиз ёшға тўлган бўлиши, давлат тилини яхши билиши, тегишли касб маълумотиға эга бўлиши ва давлат хизмати тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган бошқа талабларға жавоб берадиган бўлиши шарт.

Мамлакатимизда ҳам давлат хизматиға киришда Ўзбекистон Республикаси фуқаролиғиға эга бўлиш талаб этилади. Қайд этиш жоизки, хорижий давлатларнинг фуқаролари ва фуқаролиғи бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикаси Президентининг алоҳида қарорлари билан ўрнатилган тартибда давлат фуқаролик хизматчиси лавозимини эгаллаши мумкин бўлади.

Фуқароларнинг давлат хизматиға қабул қилиш жараёни ҳам замон талаблари даражасида такомиллашувни талаб этади. Масалан, бугунги кунда давлат хизматиға қабул қилишда номзодларнинг аниқ натижаларға

йўналтирилган компетенцияларни эгаллаши талаб этилади. Бундан ташқари, мазкур жараён ҳам юқорида даражада шаффоф амалга оширилиши, ушбу йўналишда ҳам жамоатчилик назоратини кучайтириш талаб этилади. Зеро, “Демократик ҳуқуқий давлат сари бораётган ҳар қандай давлатда давлат ва фуқаро ўртасида ўзаро ҳуқуқ ва мажбуриятларга асосланган юридик алоқадорлик мавжуд бўлади. Мазкур алоқалар турли демократик шакл ва усуллар орқали амалга оширилади. Ушбу муносабатлар тизимида жамоатчилик назорати муҳим аҳамият касб этиб, айниқса, сўнгги йилларда унинг аҳамияти тобора ошиб бормоқда” [17; – С. 93-99.].

Мамлакатимизда давлат хизматини янада такомиллаштириш 2017 йил 8 сентябрда эълон қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислоҳотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармонида аниқ вазифа сифатида белгиланган [18;]. Унга кўра, давлат хизматчиларининг профессионал корпусини яратиш мақсадида давлат хизматини ташкил этиш, шу жумладан, ҳуқуқий мақоми, давлат хизматчиларининг классификацияси, хизматга қабул қилишнинг шаффоф механизмлари (танлов асосида), кадрлар захирасини шакллантириш, хизматни ўташ, ахлоқ нормаларига риоя этилишини таъминлаш масалаларини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқиш зарур.

Ушбу Концепцияни амалга ошириш доирасида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони [19;] ва “Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори [20;] қабул қилинди.

Мазкур ҳужжатлар асосида давлат хизматини янада такомиллаштириш ва ислоҳ қилишнинг бир қатор устувор йўналишлари белгиланганди. Улар орасида давлат хизматига очик мустақил танлов асосида қабул қилиш, бу номзоднинг барча устунликлари ва афзалликларини, шу жумладан унинг ахлоқий ва ватанпарварлик фазилатларини холисона баҳолаш мезони алоҳида қайд этилган.

Давлат хизматини ўташ давлат хизмати институтининг асосий элементи бўлиб, унда давлат хизматчиларининг ҳуқуқий мақоми амалга оширилади. Хизматни ўташ бир бутун жараён бўлиб, кўпгина илмий адабиётларда бу жараён қуйидаги босқичлардан иборат бўлиши қайд этилади:

давлат хизматига қабул қилиш; давлат хизматчиларини аттестациядан ўтказиш ва уларнинг малакасини ошириш; малака даражалари ва махсус унвонлар бериш; давлат хизматчисини бошқа лавозимга ўтказиш; давлат

хизматчисини рағбатлантириш; давлат хизматчисининг жавобгарлиги; давлат хизматининг тугатилиши.

Давлат хизматини ўташнинг асосий босқичи – бу давлат лавозимини эгаллашдир. Давлат лавозимини эгаллаш фуқаронинг мансаб ҳуқуқлари, мажбуриятлари, чекловлар ва ҳуқуқий жавобгарликнинг субъектига айланганидан далолат беради. Давлат лавозимларини эгаллашда қонунчиликда ўрнатилган ҳолларда баъзи бир чекловлар ўрнатилиши мумкин. Жумладан, фуқаролар қуйидаги ҳолларда давлат хизматида бўлиши ёки давлат лавозимини эгаллаши мумкин эмас:

фуқаро суд ҳукми билан муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган бўлса;

суд томонидан фуқаронинг белгиланган муддатда давлат лавозимини эгаллаши тақиқланган бўлса;

тиббий муассасанинг хулосасига кўра, давлат мажбуриятларини бажаришга нолойиқ бўлса;

ўзаро яқин қариндошларнинг бўйсунуви асосида давлат хизматини битта давлат органи (корхонаси) да ўташи ва бошқа ҳолатлар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги ПФ-5843-сон Фармони мамлакатимизда ягона кадрлар сиёчати юритилишини таъминлашга хизмат қилиши билан алоҳида аҳамиятга эга. Унга кўра, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ташкил қилинди ва у давлат органлари ва ташкилотларида ходимларни бошқариш ва инсон ресурсларини ривожлантириш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга ошириш учун масъул этиб белгиланди.

Яна бир муҳим масала. Давлат хизматчиларини тайёрлаш ва узлуксиз равишда уларнинг малакасини ошириш ҳисобланади. Зеро “Давлат-хизмат муносабатларида давлат хизматчиси, унинг одоби ва ҳуқуқий мақоми марказий ўрин эгаллайди. Зеро давлат хизматчисининг шахсий ва профессионал қобилиятларини ривожлантирмасдан туриб, улардан сифатли фаолият кўрсатишини кутиб бўлмайди” [21; – Б. 31.]. Шу боис, келгусида давлат бошқаруви мутахассислиги бўйича бакалавр даражасида мутахассислар тайёрлаш тизмини йўлга қўйиш долзарб аҳамиятга эга.

Шундай қилиб, давлат фуқаролик хизматида оид механизмларни янада такомиллаштириш мақсадида қуйидагиларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ:

1. Ўзбекистон Республикаси давлат хизмати қонунчилигида ва кубул қилиниши кузда тутилаётган “**Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида**”ги **қонунига** “хизмат контракти” тушунчасини киритиб, давлат хизматчиларини эгаллаган лавозимларига қараб уларни ҳуқуқ ва мажбуриятлари, лавозим

доирасидаги вазифа ва функциялари, қасамёди, имтиёзлар, ижтимоий ҳимоя, жавобгарлик масалалари акс эттирилган шартномавий муносабатларни тартибга соладиган нормаларни киритиш жоиз;

2. Ўзбекистон Республикасида давлат хизматига оид муносабатларни тизимли асосда тартибга солиш мақсадида “Ўзбекистон Республикаси давлат хизмати асослари тўғрисида”ги қонун қабул қилинса мақсадга мувофиқ бўлар эди. Ўзбекистон Республикаси “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонун лойиҳасида давлат хизматчиларинг тўлиқ таркиби ҳақида норма мавжуд эмас. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат фуқаролик хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонида давлат хизмати давлат фуқаролик хизмати ва махсус (харбий ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари) хизматига бўлиниши келтириб ўтилган;

3. Ўзбекистон Республикасининг “Манфаатлар тўқнашуви тўғрисида”ги қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш ва қабул қилиш ҳамда давлат хизматида манфаатлар тўқнашуви ҳақида хабар бермаганлик учун мансабдор шахсларга маъмурий жавобгарлик чораларини белгилаш жоиз;

4. Давлат хизматчилар фаолиятини шаффоф тарзда ташкил этиш мақсадида давлат хизматчиларининг даромадлари, мол-мулки ва манфаатлар тўқнашувини декларация қилиш тартибини ҳуқуқий жиҳатдан батафсил белгилаш жоиз. Шунингдек, бугунги кунда қонунчиликда таълим ва қурилиш соҳаларида “Коррупциясиз соҳа” лойиҳаси амалга оширилмоқда. Бизнингча, “Коррупциясиз соҳа” лойиҳаси барча соҳаларда бўлиш керак. Шу боис, мазкур йўналишда намунавий лойиҳа ишлаб чиқиш ва уни барча вазирлик ва идоралар фаолиятига жорий этиш мақсадга мувофиқ;

5. Ҳозирги кунда кўп хорижий давлатларда давлат фуқаролик хизматчилари фаолиятини соддалаштириш, улар сонини қисқартириш масаласи кўтарилмоқда. Маълумки, масофавий ишлар ўзининг камхаржлиги (яъни унда ташкилот электр-энергияси тежаллади, иш самарадорлик ва натижадорлиги яққол кўринадиди) билан характерланади. Айниқса, 2020 йилда рўй бераётган коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатлари масофавий ходимлар сонининг кескин кўпайишига сабаб бўлди. Ўз навбатида, мазкур масофадан туриб ишлаш усули муайян даражада ўзининг ижобий жиҳатларини исботламоқда. Шу боис, давлат хизматида масофавий хизматни ўташ тартибини ҳуқуқий жиҳатдан батафсил тартибга солиш жоиз. Чунки, давлат хизматида ишни масофавий усулда ташкил этишга оид меҳнат стандартларнинг мавжуд эмаслиги кўплаб муаммоларни келтириб чиқаради. Бунинг олдини олиш бўйича хорижий мамлакатларда алоҳида ҳуқуқий асослар яратилган.

Хулоса қилиб айтганда, давлат фуқаролик хизмати қонунчилик асосларини тизимлаштириш асосида қайта кўриб чиқиш, улардаги зиддиятларни бартараф этиш, фуқароларни давлат хизматида қабул қилишда ҳолис ва қатъий мезонлар асосида шаклланган механизмларни жорий этиш давлат фуқаролик хизматида янада малакали кадрлар корпусини шакллантиришга ёрдам беради. Шунингдек, давлат хизматида соғлом муҳит қарор топишига, давлат хизматларининг сифатини оширишга, ижтимоий-ҳуқуқий барқарорлик янада мустаҳкамланишига хизмат қилади.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Кудис Э.В. Государственная гражданская служба как форма реализации публичных интересов: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук, – Ростов-на-Дону, 2006. – С. 5.
2. Трудовой кодекс Российской Федерации. –М.: Проспект, 2019. – С. 272.
3. <http://ud.gov.kg/index.php/ru/news/2-uncategorised>
4. Трудовой кодекс Республики Таджикистан. – Душанбе: Сифат-Офсет, 2018. – 359 с.
5. Трудовой кодекс Республики Казахстан. – Алматы: ЮРИСТ, 2019. – С.66-71.
6. <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/1155567?publication=11>
7. Исмоилов Ш. Давлат фуқаролик хизматчилари меҳнатини ҳуқуқий тартибга солишнинг хусусиятлари // “Ўзбекистонда давлат фуқаролик хизмати тизимини ривожлантириш истиқболлари” мавзuidaги республика илмий-амалий конференцияси материаллар тўплами. – Тошкент: “ADAD PLYUS”, 2020. – Б. 34.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислохотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони, 2017 йил 8 сентябрь // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 37-сон, 979-модда.
9. Исмоилов Ш. Давлат фуқаролик хизматчилари меҳнатини ҳуқуқий тартибга солишнинг хусусиятлари // “Ўзбекистонда давлат фуқаролик хизмати тизимини ривожлантириш истиқболлари” мавзuidaги республика илмий-амалий конференцияси материаллар тўплами. – Тошкент: “ADAD PLYUS”, 2020. – Б. 36.
10. Kotchegura A. Civil Service Reform in Post-Communist Countries. The Case of the Russian Federation and the Czech Republic, , Leiden University Press, 2008. – P. 50, Шерстобоев О.Н. Правовые основы гражданской службы: учебное пособие. – Новосибирск: изд-во СибАГС, 2015. – С. 19.

11. Ливеровский А.А. Рациональная модель конституционного регулирования // LEX RUSSICA, № 1 (146)/2019. – С. 72.
12. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Издательство БЕК, 1995. – С. 238
13. Давлат фукаролик хизмати : ўқув қўлланма / Э. Т. Хожиев, Г. С. Исмаилова, М. А. Рахимова. – Тошкент: Vaktria press, 2015. – Б. 20.
14. Гусев А.В. Государственная гражданская служба Российской Федерации: проблемы правового регулирования: Автореф. дис. ... докт. юрид. наук, – Екатеринбург, 2009. – С. 7-8.
15. Чиканова Л. А. Применение трудового законодательства к служебным отношениям на государственной гражданской службе: теория и практика: Автореф. дис. ... докт. юрид. наук, – Москва, 2005. – С. 8.
16. Давлат хизмати: миллий ва хорижий тажриба. Рисола / Х.Азизов, Э.Хожиев, А.Йўлдошев, Ш.Асадов, Д.Бекжанов, Ф.Юлдашева. – Тошкент: 2018 й. – Б. 19.
17. Хайитов Х.С. Общественная экспертиза законопроектов в Республике Узбекистан: проблемы и перспективы // Актуальные проблемы юриспруденции Сборник статей по материалам V международной научно-практической конференции. – Новосибирск, 2017. – С. 93-99.
18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 8 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислохотлар концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 04.10.2019 й., 06/19/5843/3900-сон.
19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 3 октябрдаги “Ўзбекистон Республикасида кадрлар сиёсати ва давлат хизмати тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 04.10.2019 й., 07/19/4472/3906-сон.
20. “Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори // Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 04.10.2019 й., 07/19/4472/3906-сон.
21. Хайитов Х. Давлат хизматчиси одоб-ахлоқи – коррупцияга қарши курашишнинг таъсирчан омили сифатида / – Тошкент: Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили журнали. № 3. 2019. – Б. 31.